

Abstract. The party system is an important component of power, but also the result of the dynamics of the political process. Significantly party system is influenced by many factors: the balance of political forces, historical traditions, and national characteristics of the population, the impact of religion and others. The nature of the party system is determined by the possibility of actual participation in the legally existing parties forming the government, and the ability to influence political parties to conduct and implement the foreign and domestic policy of the country. Party - is an integral part of the party system, so important to the total number of political parties, namely the political orientation of the parties. What are directly involved in the political process.

Approaches to designations party systems quite a lot. A large number of scientists and researchers dedicated to their work are given party systems.

In the early 1990s, Italian democracy has entered a phase of far-reaching changes, particularly of parties and party system.

The transition from the First to the Second Republic is marked by dramatic changes in the party system in Italy, these aspects are not illuminated in the same work as domestic and foreign scientists. The Second Republic was characterized primarily by changes not only in the structure of the party system in Italy, but also adopting a new electoral law.

The party system is highly fragmented and destabilizing process. It depends on many factors, which take place directly in the country. At the present stage of the Italian Republic for typical multi-party system, with the dominance of traditional parties in parliament. In the main the foundation of the party system that exists in Italy, it was built at the beginning of the Second Republic.

Key words: party, party system, elections, political system.

УДК 323.2+316.422(4-191.2)

Стельмах В. О.

молодший науковий співробітник

Інституту всесвітньої історії НАН України (Київ, Україна),

E-mail: visnukDNU@i.ua

МОЛОДЬ КРАЇН ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ МОДЕРНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

Анотація. У статті розглядаються дієві державні і недержавні інституціалізовані форми залучення молоді у процеси суспільно-політичної модернізації в країнах Вишеградської групи в умовах європейської інтеграції. Автор презентує компаративний аналіз досвіду громадської і політичної участі молоді країн Вишеградської групи.

Ключові слова: Вишеградська група, політичні модернізаційні процеси, молодіжна політика.

Під модернізацією у широкому значенні розуміють комплекс процесів індустріалізації, секуляризації, урбанізації, прискореного розвитку освіти і науки, формування представницької політичної влади, зростання просторової і соціальної мобільності, підвищення якості життя, раціоналізації суспільних відносин, покликаних сформувати передумови для розвитку «сучасного відкритого» суспільства на противагу «традиційному закритому». У політичній теорії феномен політичної модернізації визначають як формування і розвиток політичної структури та інститутів, поширення політичних практик, які найбільшою мірою здатні забезпечувати адекватне реагування і пристосування політичної системи до мінливих викликів сучасності. Ці інститути і практики можуть відповідати моделям сучасних демократичних інститутів, а можуть сформувати нові моделі, у яких відбувається неприйняття «чужих» зразків і наповнення старих форм новим змістом. При цьому обов'язково повинні виконуватися дві умови: збереження політичної стабільності як найважливішої умови суспільного розвитку в цілому і розширення можливостей та форм політичної участі. На думку багатьох дослідників, з якою ми погоджуємося, суспільно-політичні процеси, які відбуваються у країнах Вишеградської групи (Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина) відповідають окресленим вище характеристикам.

Відмінності концептуальних підходів до розуміння сутності модернізаційних процесів у політичній сфері визначилися варіативністю акцентів, які розставляли автори аналізуючи шляхи розвитку тих чи інших держав і політичних систем. На думку українського науковця О. І. Крюкова, деякі із дослідників, зокрема Г. Алмонд, Дж. Пауелл, Д. Аптер, зосередились на аналізі процесів внутрішньої диференціації та автономізації структур соціуму, в тому числі і політичної складової, та появи нових інститутів. С. Гантінгтон і С. Езенштадт аналізували етапи створення нових інституційних механізмів та їх застосування через узгодження інтересів між групами. Умовно третім підходом дослідник називає розуміння модернізації У. Ростоу, який розглядав модернізацію як економіко-технологічну трансформацію через індустріалізацію. Серед більш пізніх підходів учений назвав концепції Д. Лернера, А. Інкелеса та Д. Сміта, які вбачали модернізацію у підвищенні мобільності і формуванні нового індивіда внаслідок виникнення інноваційних форм комунікацій й підвищення рівня освіти населення [1]. Первинним суб'єктом таких процесів, на наше переконання, повинна стати молодь як відносно чисельна соціально-демографічна група, найбільш мобільна і здатна до пристосування.

Посткомуністичні проблеми модернізації суспільного життя перебувають у центрі уваги як російських (Р. Вишневського, С. Гаврова, В. Іноземцева, Н. Крадіна, В. Межуєва, А. Тарасова та ін.), так і вітчизняних дослідників (В. Авер'янова, В. Андрущенко, В. Бабкіна, В. Бебика, В. Воронкової, Є. Головахи, І. Кресіної, В. Ладані, М. Михальченка, М. Мокляка, В. Пазенока, Ю. Пахомова, Ю. Римаренка, А. Романюка, Ф. Рудича, В. Сіренка, В. Ткаченка, М. Шульги та ін.). Аналітики погоджуються, що практика «демократичного поступу постсоціалістичних автократій привнесла подекуди діаметральні результати: від нових національних демократій орієнтованих на західні стандарти – до модифікованого пострадянського авторитаризму» [2, с. 70]. Однак, в силу дії ряду зовнішніх і внутрішніх чинників, по проходженню більше 20-ти років з початку трансформаційних перетворень, ці країни опинилися в різних політичних умовах щодо реалізації демократичних принципів, зокрема щодо участі молоді у суспільно-політичних процесах. Після падіння дочірніх комуністичних режимів окремі країни Центрально-Східної Європи (ЦСЕ) більш успішно «влилися» до «третьої хвилі демократизації». Такими можна вважати ті, які 2004 р. стали членами ЄС. Серед них країни Вишеградської групи (ВГ), які 1991 р. об'єдналися саме з метою євроатлантичної інтеграції.

Головним зовнішнім чинником трансформації і подальшої модернізації окреслених країн політологи визначають їх участь у процесі євроатлантичної інтеграції і успішне завершення цього процесу (М. Вахудова, Г. Месежніков), внутрішнім – розвинуте, інституціоналізоване громадянське суспільство (Г. Зеленко, М. Лендсьел). І якщо інституціоналізація громадянського суспільства у транзитних державах, якими були країни Вишеградської групи, в силу специфіки його формування «зверху», покладалися на державні органи влади, то його сталий розвиток і нарощування суспільно-політичної ваги залежало і залежить від громадян і в першу чергу від молоді як потужної модернізаційної сили. Разом з тим, проблема залучення молодого покоління як майбутнього потенціалу держави до процесів суспільно-політичної модернізації здебільшого послуговується ситуативною увагою науковців. Частково це питання розглядається у дослідженнях рівня залучення та участі молоді у політичному житті, які проводяться в рамках загальноєвропейського опитування Євробарометр, або ситуативно на рівні окремих країн.

Для України проблеми суспільно-політичної демократизації і модернізації і країн Вишеградської групи представляють науковий інтерес з огляду на спільний зовнішньополітичний вектор, успіхи країн Вишеградської групи у побудові консолідованої демократії і громадянського успільства, груповий фактор євроатлантичних інтеграційних процесів і неоднорідність протікання внутрішніх політичних процесів.

Серед складного комплексу суспільно-політичних і економічних передумов руйнування соціалістичних режимів у ЦСЄ, які склалися у 80-х рр. XX ст., роль молодіжних рухів рідко береться до уваги. Однак молодь певним чином проявила себе рушійною силою перетворень. Зародження молодіжних націоналістичних і пацифістських субкультур на противагу комсомолу і союзам робочої молоді було однією із форм соціального протесту. Виявом ліберальних поглядів молоді стали демонстрації і підпільні протестні організації, до складу яких входили студенти та інтелігенція. Слід згадати, що «Оксамитова революція» у Чехословаччині почалася із студентських демонстрацій у Празі 1989 р. Після подій 1968 р. тут сформувалося покоління, яке уже не пам'ятало репресії і не приховувало незадоволення існуючою системою державного управління. Це покоління було достатньо сміливим щоб об'єднати незадоволених комуністичним режимом і виступити проти нього [3, с. 115]. Новою політичною силою Угорщини у 1991 р. став Альянс молодих демократів – Fidesz, утворений 1988 р. студентами-лібералами. Вони заснували партію, яка міцно увійшла до політичної історії Угорщини (її лідер, В. Орбан, у 1998 р. став наймолодшим Прем'єр-міністром в історії країни, а у 2010 р. на парламентських виборах партія здобула абсолютну більшість). Окремі дослідники стверджують, що в Угорщині також сильну опозицію комуністичному режиму склав Рух Зелених, Молодіжний альянс із захисту навколишнього середовища «Гонколь». У Польщі, в рамках феномена «Солідарність» [4, с. 392] активно діяли молодіжні політично налаштовані організації «Рух за альтернативне суспільство» і «Свобода і мир», релігійно-націоналістична організація «Молодь Всепольська». Однак на фоні активності цих груп, значна частина молоді не проявляла інтересу або активних дій щодо політики.

Системні зміни 1989–1998 рр. спричинили руйнування раніше чітко структурованої, гарантованої державою форми переходу молоді від дитинства до дорослого життя внаслідок реформ у сфері освіти та економіки. Молодіжна політика країн ЦСЄ, як окрема сфера державної політики, перебувала на стадії переформатування і представляла собою лише перелік окремих законів і актів, покликаних гарантувати забезпечення соціальних потреб молоді. У реалізації молодіжної політики 90-х рр. домінували принципи підтримки і соціального забезпечення молоді з боку держави.

Асоціація з ЄС 1998–2004 рр. вплинула на формування молодіжної політики країн Вишеградської групи в рамках проєктів загальноєвропейської молодіжної політики. Першочергово європейські політики наголошували на тому, що молодь повинна приймати активну і широку участь у суспільно-політичному житті на національному і загальноєвропейському рівні, розвиваючи власну ініціативність і мобільність. Завдання європейських інститутів і національних держав полягало у забезпеченні сприятливого підґрунтя для розвитку відповідних компетенцій у молодого покоління. На цьому наголошувала «Біла книга: новий імпульс для європейської молоді» (2001) [5] і Переглянута Європейська хартія про участь молоді у місцевому житті (2003) [6] – програмні документи Ради Європи з молодіжного питання.

На рівні ЄС перша молодіжна програма обміну і співпраці з'явилася 1988 р. Її успіх сприяв поширенню подібних програм не лише в межах ЄС, але і одночасне залучення до них молоді країн-асоційованих членів і країн-партнерів ЄС. У 2000-х рр. молодь Вишеградської групи отримала можливість брати участь у програмах «Молодь для Європи», «Європейська волонтерська служба». Із 2007 р. працювала програма «Молодь в дії (2007–2013)», і популярність цієї програми серед молоді збільшувалася щороку [7, с. 35]. Іще до її закінчення профільним комітетом Ради Європи була розроблена «Молодіжна стратегія ЄС 2010–2018». Інноваціями стали запропоновані механізми реалізації стратегії через співпрацю держав, обмін досвідом, розробку нового формату співпраці – структурований діалог – по залучення молоді до співпраці з урядами у вирішенні молодіжних питань, аналіз реального

соціального стану молоді як передумови формування молодіжної політики, роботи з молоддю з метою формування ключових компетенцій, таких як ініціативність, підприємництво, навичок брати активну участь у всіх сферах суспільного життя.

Провідну роль у реалізації структурованого діалогу між політиками і молоддю повинні відігравати національні молодіжні ради. Молодіжні ради являють собою парасоликові організації для неурядових молодіжних організацій країни. На момент, коли в країнах Вишеградської групи починав працювати механізм структурованого діалогу, дві країни з чотирьох уже мали інституціолізовані Молодіжні ради із досвідом роботи. Так, у Словаччині Молодіжна рада працювала з 1990 р., а в Чехії – з 1998 р., натомість польська Рада молодіжних організацій була створена у 2011 р., а угорська – у 2012 р. Наразі усі вони є партнерами урядових адміністрацій і членами Європейського молодіжного форуму.

Молодіжні стратегії стали якісно новим форматом молодіжної політики в країнах Вишеградської групи. Першою стратегічний принцип формування молодіжної політики використала Польща. Програма була розрахована на період 2003–2012 рр. Наступна програма по формуванню молодіжної політики увійшла до проекту Польща-2020 окремим розділом. Вимоги ЄС стали основою для створення у Словаччині Плану державної політики щодо дітей і молоді 2008–2013 рр. Національна стратегія молоді в Чехії була розроблена на 2007–2013 рр., в Угорщині - на 2009–2024 рр. із проміжними контролями і кореляціями, запланованими щодва роки.

Країнами-учасницями Вишеградської групи у 2000 р. з метою сприяння розвитку співпраці та розширення контактів із сусідами через підтримку спільних культурних, наукових та освітніх проектів і молодіжних обмінів було засновано Вишеградський фонд. За 10 років існування фонду кількість програм зросла із 26 у 2000 р. до 374 у 2010 р., а їх фінансування із 405 тис. до 33,5 млн. євро. Найбільше програм стосуються культурної співпраці, з роками зменшився відсоток програм у сфері транскордонного співробітництва, які замінили на програми із заохочення туризму [8, с. 15].

Важливою запорукою успішної участі молоді у процесах модернізації є отримання якісної освіти. В умовах трансформаційних процесів відбувалися зміни її форми і змісту. Перші приватні навчальні заклади сприяли більшому соціальному розшаруванню молоді. Натомість європейські освітні проекти, проголошений принцип доступності освіти, приєднання навчальних закладів до Болонської системи, національні урядові програми «перше місце роботи», покликані сформувати соціальних фон для здійснення суспільної модернізації. Наразі рівень освіти серед молоді в країнах Вишеградської групи є досить високим: 84 % словацької молоді, близько 88 % у Чехії та Угорщині і 93% в Польщі у віці 18 років навчаються, близько третини молоді продовжують післядипломну освіту [9, с. 15]. Перебуваючи у статусі студента, молода особа отримує можливість стати членом студентського парламенту свого навчального закладу або звернутися туди по допомогу у разі виникнення проблем. Найбільш вагому діяльність проводить Студентський парламент у Польщі, також у країні діє представництво докторантів. Набуття країнами Вишеградської групи членства в ЄС розширило освітні можливості студентів, як наслідок 90-97% молоді розглядали переваги «громадянства ЄС» в першу чергу як можливість навчатися у будь-якій країні Євросоюзу.

Вагомим фактором залучення молоді до модернізаційних процесів є активне включення в культурне і соціальне середовище суспільства через систему різноманітних неурядових організацій залежно від інтересів і цінностей особистості. Як свідчать дані досліджень, у період 2011–2013 рр. спостерігалось збільшення відсотка молоді що бере участь в діяльності різноманітних організацій в Польщі, Чехії і Словаччині. Найпопулярнішими є спортивні секції і молодіжні клуби. В Чехії і Словаччині затребуваними є організації культурного профілю, близько 10% молоді в кожній країні опікуються деякими питаннями місцевої спільноти. Найбільшого успіху по залу-

ченню молоді досягла Словаччина. Тут рівень тих, хто взагалі не відвідує будь-яку організацію за період дії молодіжної стратегії знизився із 88 % до 43 %. В Угорщині ситуація дещо гірша, оскільки рівень залучення молоді до недержавних організацій знизився. Також невелика активність в цілому у регіоні щодо організацій, які опікуються питаннями глобальної/регіональної екології, захистом громадських прав, молодіжних політичних партій і організацій [10, с. 10].

Новим явищем для країн Вишеградської групи стала волонтерська діяльність, а низька участь молоді у волонтерських заходах – спільною ознакою. Якщо середньоевропейський показник це 24 % (у деяких країнах рівень участь молоді у волонтерських проектах сягає 30-40 %), у країнах Вишеградської групи середнім є показник у 19 %. Однак і такі цифри слід аналізувати із обережністю, оскільки система волонтерської роботи для цих країн є новою, а суспільство ще не усвідомило його вагу. Попри те, що держава може покладати на волонтерів частину власних функцій у соціальній сфері, така форма діяльності ще не вважалася формою участі у суспільно-політичному житті. Щоб змінити таке ставлення, в Угорщині запровадили обов'язкову волонтерську діяльність для учнів старшої школи. У Словаччині на початку 2000-х рр. через фінансові негаразди молодь відмовлялася витратити час на безоплатну діяльність. Найвагомішою перепорою для поляків був низький престиж волонтерських заходів і недооцінки його важливості, у Чеській Республіці окрім перерахованих вище причин, безоплатна праця асоціювалася із «суботниками» соціалістичного періоду. Проте прихід нових поколінь з новим баченням громадської участі, не обтяжених практиками «обов'язковості» попередньої політичної системи, на думку соціологів, є підставою для формування нового ставлення до волонтерства.

Нові можливості з'явилися тоді, коли приватні компанії почали власну волонтерську діяльність, інформація про волонтерство стала доступною у засобах масової інформації та Інтернеті, зросла мода на волонтерство на великих масових спортивних, культурних і політичних заходах та на рівні програм обміну, коли майже половина (46 %) випускників, які отримали досвід роботи волонтером у країнах-сусідах, наголошували на тому, що такий досвід став у нагоді у пошуках роботи [7, с. 22-23].

В той же час викликає занепокоєння група молоді, до яких вчені застосовують аббревіатуру НІПТі – NEETs (Not in employment, education or training) – не залучені до системи працевлаштування, освіти, післядипломного навчання, а відповідно і до громадянського суспільства. Завдяки молодіжній політиці широкого залучення молоді до суспільних процесів, в країнах Вишеградської групи у період 2003-2008 рр. відсоток НІПТів значно знизився, крім Угорщини, в середньому із 17-24 % до 9-14 %. Наразі держави вживають значних заходів для зменшення ризиків можливого виключення молоді із суспільно-політичних процесів і досягають прогресу. Відсоток такої молоді є досить високим в Угорщині і Словаччині (13,3% і 13,8% відповідно), у Чехії таких лише 8 %. [7, с. 17].

Серед передумов успішної модернізації є розвиток демократії і підвищення суспільно-політичної активності. Як було з'ясовано вище, модернізація в країнах Вишеградської групи відбувалася в умовах євроатлантичної інтеграції, і ставку у цих процесах ЄС частково робила на молоде покоління. У свою чергу, молодь на початку 2000-х рр. також проявляла більшу схильність до означених процесів, ніж старше покоління. Так, на перших виборах до Європейського Парламенту 2004 р. у Польщі загальна кількість виборців складала майже 21%, однак молодих людей до 30 років прийшло 30,4 %; у Чехії відповідно 28,3 % і 35,6 %, в Угорщині участь була майже на рівних – 38,3 % проти 38,5 %, у Словаччині 17 % дорослого населення склали найнижчий показник у ЄС, однак молодь проголосувала на рівні 33,3 % [11, с. 1205]. Попри загальноєвропейську тенденцію зменшення рівня зацікавленості у діяльності Європейського Парламенту і зниження кількості голосуючих, у 2009 р. загальна кількість населення, які прийняли участь у голосуванні зросла в Польщі та

Словаччині, але зменшилася в Угорщині і не змінилася в Чехії. В рамках дослідження участі молоді у демократичному житті, науковці спробували зробити прогноз щодо участі молоді у виборах до Європейського Парламенту у травні 2014 р. Намір прийти на виборчі дільниці висловили 58% молодих поляків і словаків, 57% угорців і 48% молодих чехів [12, с. 22], однак реальну участь у голосуванні взяли 23,8% молоді у Польщі, 27,5% у Чехії та майже 35% у Словаччині [13, с. 41]. Такий результат можна розцінити як низький з огляду на зусилля, до яких вдалися представники європейського істеблішменту та неурядових організацій по залученню молоді до голосування. Однак слід до уваги взяти дані про те, що «незадоволення ЄС» як причину відмови від голосування назвали 14% молоді до 24 років, 26% у віці 25-34 років на противагу 35% решти населення [13, с. 43].

Окрім традиційної участі у політичному житті суспільства, молодь країн Вишеградської групи оволодіває новими для політичної культури посттоталітарних країн видами політичної діяльності, такими як участь у дебатах, написання петицій та підтримка неурядових організацій. Зокрема, серед перерахованих видів діяльності, участі у дебатах надають перевагу більшість молоді в усіх чотирьох країнах, від 35 до 40%, щодо популярності інших видів політичної діяльності, їх підтримають від 11 до 19% молоді [9, с. 43]. Розвиток інформаційної сфери сприяв використанню нових способів комунікації між політиками і пересічними громадянами, обговоренню нагальних політичних питань на форумах. Створення інформаційних сторінок політичних партій і організацій в Інтернеті сприяють більш широкому інформуванню населення про їх діяльність, в соціальних мережах можливе формування ініціативних груп, організацій масових заходів і, навіть, партій. Інтернет простір, вільний від цензури, став привабливим середовищем для політичної діяльності.

На думку деяких науковців, суспільно-політична модернізація здійснюється одночасно у триєдиному просторі: у політичній системі, політичній культурі і політичній поведінці. Сучасні політики все частіше наголошують на зростанні ролі молоді у суспільно-політичних процесах. З огляду на вищезазначене, можемо визначити основні тенденції участі молоді країн Вишеградської групи у суспільно-політичних модернізаційних процесах наступним чином. По-перше, зміни у політичній системі сприяли трансформації засадничих принципів реалізації молодіжної політики із патерналістських, орієнтованих на соціальну підтримку, до партнерських, покликаних залучати молодь до активної участі у формуванні молодіжної політики. По-друге, модернізація політичної культури у бік демократичної надала широкий спектр можливостей для політичної участі молоді. В той же час запропоновані форми політичної участі не знаходять широкої підтримки серед молоді з ряду причин. Таким чином, можемо стверджувати, що молодь Вишеградської групи відбулася як об'єкт суспільно-політичної модернізації. Разом з тим, для того щоб стати суб'єктом модернізації, молоді не вистачає політичної волі.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ :

1. Крюков О. І. Сутність політичної модернізації як суспільного явища [Електронний ресурс] / О. І. Крюков // Електронне наукове фахове видання «Державне будівництво». – 2009. - №1. – Режим доступу: www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2009-1/doc/1/06.pdf (дата звернення 20.02.2015) – Назва з екрану.
2. Ладані В. О. Консолідація демократії в період системної трансформації: концептуальні засади дослідження / В. О. Ладані // «Грані». – № 1 (105) січень 2014. – С. 69-75.
3. Simral, V. The Games of the Velvet Revolution: An Integrative Approach to the Transition in Czechoslovakia 1989 [Electronic source] / Vit Simral // Bhambry, T. PERPETUAL MOTION? Transformation and Transition in Central and Eastern Europe & Russia / T. Bhambry, C. Griffin, JTO Hjelm, C. Nicholson, OG. Voronina (eds.) – School of Slavonic and East European Studies, UCL: London, UK. – 2011. – 115-133 pp. – Access mode: http://discovery.ucl.ac.uk/1322986/1/Simral_Chapter_Nine.pdf (Accessed 20 February 2015)
4. Лавренов С. Я. Советский Союз в локальных войнах и конфликтах / С. Я. Лавренов, И. М. Попов. – М. : ООО «Издательство АСТ»; ООО «Издательство Астрель», 2003. – 778 с.

5. The White Paper “a new impetus for European youth” a contract for the future [Electronic source] / Summaries of EU legislation. – Access mode http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/youth/c11055_en.htm (Accessed 20 February 2015)

6. Recommendation 128 on The Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life [Electronic source] / Documents database of the Council of Europe. – Access mode: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CHARTE/JEUNES&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=e0cee1&BackColorIntranet=e0cee1&BackColorLogged=FFC679> (Accessed 20 February 2015)

7. Krzaklewska, E. Visegrad Youth. Comparative review on situation of young people in the V4 countries / Ewa Krzaklewska. – Warszawa, 2013. – 43p.

8. Visegrad Fund: Annual report 2010/ Petr Vagner – Exec. Director. – International Visegrad Fund, 2011. – 47 p.

9. European Youth: Participation in Democratic Life [Electronic source] / Flash Eurobarometer 375. - European Commission, 2013. – 82 p. - Access mode: http://ec.europa.eu/youth/library/reports/flash375_en.pdf (Accessed 20 February 2015)

10. Youth on the move. Analytical report [Electronic source] / Flash Eurobarometer 319a. - by The Gallup Organization, 2011. – 60 p. – Access mode: http://ec.europa.eu/youth/library/reports/flash375_en.pdf (Accessed 20 February 2015)

11. Esser F., de Vreese H. Comparing young voter's Political Engagement in the United States and Europe [Electronic source] / American Behavioral Scientist. – 2007. - № 50. - pp.. 1195 – 121. - Access mode: www.claesdevreese.com/documents/de_Vreese_Annals_2007.pdf

12. European Youth: Participation in Democratic Life [Electronic source] / Flash Eurobarometer 375. - European Commission, 2013. – 82 p. - Access mode: http://ec.europa.eu/youth/library/reports/flash375_en.pdf (Accessed 20 February 2015)

13. Bouza L. Addressing Youth Absenteeism in European Elections [Electronic source] / Luis Bouza. - International Institute for Democracy and Electoral Assistance, 2014. – 50 p.

REFERENCES:

1. Kryukov, O. I. (2009) ‘Sutnist’ politychnoyi modernizatsiyi yak suspil’noho yavyscha’ [Essence of political modernization as a social phenomenon] In *Elektronne naukovye fakhove vydannya «Derzhavne budivnytstvo»* [Electronic scientific specialized edition of «State building»], available at: www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2009-1/doc/1/06.pdf (Accessed 20 February 2015)

2. Ladani, V. O. (2014) Konsolidatsiya demokratiyi v period systemnoyi transformatsiyi: kontseptual’ni zasady doslidzhennya [Consolidation of democracy during the systemic transformation: conceptual bases of research], In *Hrani*, Vol. 1 (105), pp. 69-75.

3. Simral, V. (2011) The Games of the Velvet Revolution: An Integrative Approach to the Transition in Czechoslovakia 1989 In Bhambray, T., Griffin, C., Hjelm, J.T.O., Nicholson, C., Voronina, O.G. (Eds). *PERPETUAL MOTION? Transformation and Transition in Central and Eastern Europe & Russia. Studies in Russia and Eastern Europe*: Vol.8, UCL: London, UK, pp. 115-133 pp., available at: http://discovery.ucl.ac.uk/1322986/1/Simral_Chapter_Nine.pdf (Accessed 20 February 2015)

4. Lavrenov, S. Ya. & Popov, I. M. (2003) *Sovetskiy Soyuz v lokal’nykh voynakh i konfliktakh* [The Soviet Union in local wars and conflicts], Moscow, OOO «Izdatel'stvo ACT», OOO «Izdatel'stvo Astrel'», 778 p.

5. The White Paper «a new impetus for European youth» a contract for the future, Summaries of EU legislation, available at: http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/youth/c11055_en.htm (Accessed 20 February 2015)

6. Recommendation 128 on The Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life, Documents database of the Council of Europe, available at: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CHARTE/JEUNES&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=e0cee1&BackColorIntranet=e0cee1&BackColorLogged=FFC679> (Accessed 20 February 2015)

7. Krzaklewska, E. (2013) *Visegrad Youth. Comparative review on situation of young people in the V4 countries*, Warszawa, 43 p.

8. *Visegrad Fund: Annual report 2010* (2011), International Visegrad Fund, 47 p.

9. *European Youth: Participation in Democratic Life, Flash Eurobarometer 375* (2013), European Commission, 82 p., available at: http://ec.europa.eu/youth/library/reports/flash375_en.pdf (Accessed 20 February 2015)

10. *Youth on the move. Analytical report, Flash Eurobarometer 319a* (2011), by The Gallup

Organization, 60 p., available at: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_319a_en.pdf (Accessed 20 February 2015)

11. Esser F., de Vreese, H. (2007) 'Comparing young voter's Political Engagement in the United States and Europe' In *American Behavioral Scientist*, № 50, available at: www.claesdevreese.com/documents/de_Vreese_Annals_2007.pdf (Accessed 20 February 2015)

12. *European Youth: Participation in Democratic Life, Flash Eurobarometer 375* (2013), European Commission, 82 p., available at: http://ec.europa.eu/youth/library/reports/flash375_en.pdf (Accessed 20 February 2015)

13. Bouza, L. (2014) *Addressing Youth Absenteeism in European Elections*, International Institute for Democracy and Electoral Assistance, 50 p.

Стельмах В. А., младший научный сотрудник Института всеобщей истории НАН Украины (Киев, Украина), E-mail: visnukDNU@i.ua

Молодежь стран Вышеградской группы в общественно-политических модернизационных процессах.

Аннотация. В статье рассматриваются эффективные государственные и негосударственные институционализированные формы привлечения молодежи в процессы общественно-политической модернизации в странах Вышеградской группы в условиях европейской интеграции. Автор представляет компаративный анализ опыта общественной и политического участия молодежи стран Вышеградской группы.

Ключевые слова: Вышеградская группа, политические модернизационные процессы, молодежная политика

Stelmakh V., research assistant at the Institute of World History of NAS of Ukraine (Kyiv, Ukraine), E-mail: visnukDNU@i.ua

Youth Visegrad countries in political modernization process.

Abstract. Youth is the potential which determines the future of the state. In the end of XXth - beginning of XXI-st century Central and Eastern European countries experienced transformations of the political systems. Visegrad Group (V4 at present) was formed in 1991 to force Poland, Czechoslovakia and Hungary to the European Union. Despite the importance of a complex of socio-political and economic preconditions of socialist regimes' collapse, the article shows that it is also necessary to take youth factor into account. Modernization of the principles of relations between authority institutions and citizens required the increasing of the level of youth participation in social and political processes. Also period of 1989-1998 caused the destruction of previously structured, guaranteed by the state forms of the transition from childhood to young adulthood because of the reforms in education and economy. Youth policy principles in V4 countries were paternalistic, presented by a number of specific laws designed to guarantee the social needs of young people.

The article shows effective governmental and nongovernmental institutionalized forms of youth involvement into the processes of social and political modernization, which have been produced and successfully realized during EU-associated period and after the Association Agreement. Here we can mark positive impact of EU institutions on the formation of new youth policy and emphasize the practices of Youth Strategies formation. Also innovative became a new form of cooperation between government and non-governmental umbrella youth organizations (Youth Councils) – Structured dialogue. Volunteering had become a new phenomenon for youth, and still low participation in volunteer events is noted in V4. Statistic shows that participation in elections among young people remains relatively low, although they have positively attitudes towards the EU than the older generation. New political activities, such as participation in debates, writing petitions and support NGOs entered the youth political culture.

Thereby, modernization of political culture in the direction of democratic provided a wide range of opportunities for political participation of young people.

Key words: Visegrad group, political modernization processes, Youth politics.